

SIVISTYSVALIOKUNNAN LAUSUNTO 4/2008 vp

Valtioneuvoston selonteko valtiontalouden keh- yksistä vuosille 2009—2012

Valtiovarainvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 26 päivänä maaliskuuta 2008 lähettäessään valtioneuvoston selonteon valtiontalouden tarkistetuista kehyksistä vuosille 2009—2012 (VNS 2/2008 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi valtiovarainvaliokuntaan samalla päättänyt, että muut erikoisvaliokunnat voivat halutesaan antaa lausuntonsa valtiovarainvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- budjettineuvos Arto Merimaa ja budjettineuvos Jouko Narikka, valtiovarainministeriö
- taloussuunnittelupäällikkö Matti Väisänen, suunnittelupäällikkö Kirsi Kangaspunta, johtaja Anita Lehikoinen ja ylitarkastaja Janne Puhakka, opetusministeriö
- ylitarkastaja Liisa Winqvist, työ- ja elinkeinoministeriö
- opetusneuvos Sirkka-Liisa Kärki, Opetushallitus
- pääsihteeri Sari Löytökorpi, valtion sektori-tutkimuksen neuvottelukunta
- puheenjohtaja Krista Varantola, Suomen yliopistojen rehtorien neuvosto.

VALTIONEUVOSTON SELONTEKO

Valtiontalouden kehysten valmistelun lähtökoh-
tana on ollut 25.5.2007 annettu kehyspäätös. Päätöksellä uudistetaan 25.5.2007 annetun ke-
hyspäätöksen hallinnonalakohtaiset linjaukset päätöksessä olevin täsmennyksin. Opetusminis-
teriön hallinnonalalla otetaan kehyskaudella huomioon lisärahoitus ja toimenpiteet, joista on päätetty valtion 2008 talousarvion yhteydessä.

Kehyksissä muun muassa varaudutaan koh-
dentamaan valtion osuutena innovaatioyliopis-
ton säätiövarallisuuteen vuoteen 2010 mennessä yhteensä 500 milj. euroa sillä edellytyksellä, että muut rahoittajatahot antavat oikeudellisesti velvoittavan sitoumuksen vähintään 200 milj. eu-

ron sijoituksesta. Valtio varautuu pääomitta-
maan julkisoikeudellisina laitoksina toimivia yliopistoja siten, että niiden vakavaraisuus, maksukyky ja luottokelpoisuus turvataan. Hallitus valmistelee periaatteet, joilla valtio osallistu-
tuu yliopistojen pääomittamiseen niiden vuoden 2010 loppuun mennessä hankkimaa yksityistä rahoitusta vastaavasti. Tämän toteuttamiseksi säätiöpohjainen toimintamalli tehdään kaikille yliopistoille mahdolliseksi. Varsinaiset päätökset pääomittamisesta kunkin yliopiston osalta tehdään parhaillaan käynnissä olevan selvitystyön pohjalta. Innovaatioyliopistoa koskevassa laissa ja säädekirjassa määritellään, että säätiö

voidaan purkaa ja että sen varat silloin palautetaan alkuperäisille sijoittajille sijoitusosuuksia vastaavassa suhteessa. Valtion sijoitus on tällöin finanssisijoitus ja siksi kehyksen ulkopuolinen meno. Säätiöpääoman tuoton lisäksi kehyksessä on varauduttu lisäämään innovaatioyliopiston toiminnan rahoitusta 100 milj. eurolla vuoteen 2012 mennessä. Lisäys siirretään yliopistojen kilpailtavaksi vuoteen 2020 mennessä siten, että siirtäminen alkaa vuodesta 2015.

Muiden yliopistojen toimintamenoihin lisätään 10 miljoonaa euroa vuonna 2011 ja 30 miljoonaa euroa vuonna 2012. Yliopistojen palvelukeskukselle kohdennetaan lisärahoitusta yhteensä 5 milj. euroa toiminnan vakiinnuttamiseksi siirtymäaikana 2009—2010.

Veikkausvoittovarojen tuoton arvioidaan kasvavan 1,5 prosenttia kunakin kehysvuonna. Lisäksi aiemmin jakamattomia voittovaroja tuloutetaan vuosina 2009—2011 yhteensä 65,3 milj. euroa. Voittovarot on jaettu ns. jakosuhdelain mukaisin prosenttiosuuksin kaikkien neljän edunsaajan (tiede, taide, liikuntatoimi ja nuori-

sotyö) kesken. Vuoden 2009 jälkeen kirjastoja ei voida rahoittaa veikkausvoittovaroista.

Opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuudet kasvavat kehyskaudella yhteensä 70 milj. euroa. Tästä määrästä 11 milj. euroa perustuu työ- ja elinkeinoministeriön pääluokasta tehtävään määrärahasiirtoon, jolla nuorten matalapalkkatukeen tarkoitettuja, vielä sitomattomia määrärahoja kohdennetaan opetusministeriön hallinnonalan valtionosuuksiin. Rahoitusta kohdennetaan erityisesti ammatillisen peruskoulutuksen ja lisäkoulutuksen opiskelijapaikkojen lisäämiseen sekä perusopetuksen valmistavaan koulutukseen maahanmuuttajille. Tämä lisää kuntien menoja 20 milj. euroa. Perusopetuksen ja lukioiden valtionosuuksien arvioidaan alenevan kehyskaudella oppilasmäärän vähenemisen johdosta. Hallitusohjelman mukaan opetustoimen ikäluokkien pienenemisestä johtuva 80 milj. euron laskennallinen säästö kohdennetaan koulutuksen laadulliseen kehittämiseen. Teattereiden, orkestereiden ja museoiden valtionosuus kasvaa noin 17 milj. eurolla vuoteen 2010 mennessä.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleistä

Kehyspäättöksen mukainen menolinjaus toteuttaa hallituksen talousstrategiaa, jonka tavoitteena on lisätä suomalaisten hyvinvointia parantamalla edellytyksiä työllisyyden tuntuvalle koehenemiselle ja tuottavuuden kasvun nopeutumiselle. Sivistysvaliokunta korostaa, että talouspolitiikan toimissa osaamisen kehittäminen on yksi keskeinen tavoite.

Opetusministeriön hallinnonalalla määräraha-kehukset ovat vuonna 2009 6 686 miljoonaa euroa ja kasvavat 6 988 miljoonaan euroon vuoteen 2012. Kehyksen ulkopuolisista varoista veikkausvoittovarojen arvioidaan kasvavan 1,5 prosenttia kunakin kehysvuonna.

Opetusministeriön hallinnonalan kehykseen sisältyy monia myönteisiä koulutukseen ja kulttuuriin liittyviä menolinjauksia. Yliopistojen kehittämiseen panostetaan tuntuvia lisämäärärahoja ja perusopetuksessa ikäluokkien pienenemi-

sestä aiheutuvia säästöjä kohdennetaan perusopetuksen laadun parantamiseen. Teattereiden, orkestereiden ja museoiden valtionosuus kasvaa noin 17 miljoonalla eurolla vuoteen 2010 mennessä, kun valtionosuuden perusteena käytettävä yksikköhinta lasketaan kunkin taide- ja kulttuurilaitosmuodon toteutuneiden kustannusten perusteella. Valiokunta korostaa kuitenkin sitä, että myös lakisääteisen valtionosuuden ulkopuolella oleville ryhmille turvataan riittävä rahoitus.

Valiokunta pitää tärkeänä myös kehykseen sisältyvän lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin politiikkaohjelman toteuttamista.

Ammatillisen koulutuksen aloituspaikkojen lisääminen

Hallitusohjelmassa kehyksen ulkopuolisen matalapalkkatuen laajentamiseen varattu 50 miljoonaa euroa kohdennettiin vuoden 2008 talous-

arvion yhteydessä nuorten työllistymisedellytysten parantamiseen, vammaisten palkkatukeen sekä oppisopimuskoulutuksena järjestettävän lisäkoulutuksen laajentamiseen. Nämä toimet rahoitetaan kehykseen luettavilta momenteilta. Kehyskaudella työ- ja elinkeinoministeriön pääluokkaan uudelleenkohdennetusta nuorten matalapalkkatuen määrärahasta siirretään vuositasolla yhteensä 15 miljoonan euron osuus opetusministeriön hallinnonalalle tukemaan työvoiman ja työvoimatarpeen kohtaantoon liittyvien ongelmien ratkaisua. Ammatillisen koulutuksen ja oppisopimuskoulutuksen lisäkoulutuksessa olevien määrää on lisätty jo vuonna 2008 niin, että ammatillisen peruskoulutuksen opiskelijamäärää on lisätty 2 200 opiskelijalla ja oppisopimuskoulutuksena järjestettävän ammatillisen lisäkoulutuksen opiskelijamäärää 2 100 opiskelijalla yhteensä 27 100 opiskelijaan. Lisäksi matalapalkkatuen määrärahasta siirretään edelleen osa opetusministeriön pääluokkaan nuorten syrjäytymisen ehkäisyä ja työllisyyttä edistäviin toimenpiteisiin. Valiokunta pitää oikeina hallituksen toimenpiteitä, joilla pyritään vahvistamaan työvoiman tarjontaa ja helpottamaan kohtaanto-ongelmaa kannustamalla työurien pidentämiseen sekä lisäämällä edellytyksiä työvoiman ammatilliselle ja alueelliselle liikkuvuudelle. Valiokunta pitää oikeana ratkaisua, että 2,5 miljoonaa euroa on kohdennettu etsivään nuorisotyöhön ja työpajatoimintaan. Valiokunta pitää tärkeänä erityisesti ammatillisen peruskoulutuksen ja lisäkoulutuksen opiskelijapaikkojen lisäämistä niin, että kukin opiskelija voi löytää itselleen sellaisen opiskelupaikan, jossa hän voi opiskella motivoituneena ja sijoittua työelämään koulutuksen jälkeen. Ilman opiskelupaikkaa jäänyt nuori on muita helpommin vaarassa syrjäytyä.

Sivistysvaliokunta käsittelee parhaillaan nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi tarvittavia toimenpiteitä valiokunnan omana asiana (SIO 2/2008 vp)

Valiokunnan mielestä ammatillisen koulutuksen aloituspaikkojen lisäys on suunnattava hallitusohjelman mukaisesti alueellisen työvoimatarpeen mukaan ja kasvukeskuksiin. Esimerkkinä

amatillisen koulutuksen aloituspaikkavajeesta valiokunta toteaa, että Helsingin seudulle tehdyn ennakoitilaskelman mukaan nuorten koulutuksen aloituspaikkavaje on noin 2 400 paikkaa. Lisäksi pääkaupunkiseudulla on välitön tarve lisätä myös aikuisille suunnattuja ammatillisen perus- ja lisäkoulutuksen paikkoja. Edelleen valiokunta pitää välttämättömänä, että ammatillisen erityisopetuksen opiskelijapaikkoja on riittävästi.

Tärkeää on myös kohdentaa määrärahoja ammatillisen peruskoulutuksen ja peruskoulutuksen valmistavaan koulutukseen maahanmuuttajille sekä opetushenkilökunnan lisäkoulutukseen. Valiokunta kiinnittää huomiota myös siihen, että maahanmuuttajien koulutus sekä romanien koulutus vaativat lisäpanostuksia.

Maahanmuuttajien ammatillisen koulutuksen opiskelijamäärät lisääntyvät, mikä edellyttää myös lisävoimavaroja. Toisin kuin perusopetuksessa ja lukiossa ammatillisessa koulutuksessa ei ole erikseen tuettu suomen tai ruotsin toisena kielenä ja oman äidinkielen opetusta ammatilliseen koulutukseen valmistavaan opetukseen. Maahanmuuttajien koulutus on kalliimpaa muun muassa kielten opetuksen moninaisuuden, lisätuen ja ohjauksen tarpeen sekä yhteiskuntaan ja työelämään perehdyttämisen vuoksi. Ammattitaidon hankkiminen on kuitenkin oleellisen tärkeää ehkäistäessä syrjäytymistä ja myös siihen liittyvien kustannusten lisääntymistä tulevaisuudessa.

Yliopistojen rahoitus

Yliopistolaitos ja yliopistoissa tehtävä opetus- ja tutkimustyö ovat keskeisiä tekijöitä Suomen kansainvälisessä menestymisessä ja kansallisesti tasapainoisen alueellisen kehityksen edistäjinä. Yliopistokenttä on pitkään toivonut taloudellisen autonomian lisäämistä. Hallitusohjelmassa tähän on sitouduttu mahdollistamalla yliopistoille julkisoikeudellisen oikeushenkilön tai yksityisoikeudellisen säätiön asema. Samanaikaisesti uudistetaan yliopistojen hallintoa ja päätöksentekojärjestelmää.

Valiokunta pitää nyt valmisteltavaa yliopistouudistusta välttämättömänä. Selonteon linjaukset yliopistojen rahoituksesta tukevat uudistuksen toteuttamista. Valiokunnan mielestä on keskeistä toteuttaa hallitusohjelmassa yliopistoille koulutukseen ja tutkimukseen sekä innovaatiokyvyn parantamiseen kohdistetut tavoitteet. Tämä edellyttää, että yliopisto-opetuksen ja tutkimuksen perusrahoitus vastaa yliopistoille asetettuja opetuksen ja tutkimuksen kehittämisvaatimuksia. Huoli monialaisten yliopistojen perusrahoituksesta koskee muun muassa perusluonnontieteitä, lääketieteitä, hoitotieteitä, humanistisia tieteitä, yhteiskuntatieteitä ja taideoaloja. Valiokunta pitää välttämättömänä, että suomalaisten sivistysyliopistojen asema ja laadun kehittäminen turvataan riittävällä perusrahoituksella.

Valiokunta pitää välttämättömänä, että hallitus seuraa kaikkien yliopistojen perusrahoituksen kehitystä ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin niin, että jokaisen yliopiston perusrahoitus on riittävä.

Valiokunta on toistuvasti kiinnittänyt huomiota siihen, että yliopistojen toimintamenoista huomattava osa kohdistuu tilakustannuksiin. Tämä vähentää yliopistojen lisämäärärahojen käyttämistä opetukseen ja tutkimukseen. Yliopistojen tilakustannukset tulevat kasvamaan jo lähtökohtaisesti vuokrien indeksisidonnaisuuden mukaisesti. Valiokunta korostaa sitä, että yliopistojen perusrahoituksen lisäysten toimintamenoihin tulee olla reaalisia niin, että ne kattavat kohonneet kustannukset ja että niillä voidaan vahvistaa yliopistojen opetuksen ja tutkimuksen laatua ja vaikuttavuutta.

Vuosittaisissa valtion talousarvioissa päätettävissä määrärahalisäyksissä tulee siten ottaa huomioon kustannustason nousu ja erityisesti tilakustannusten nousupaineet sekä valtion tuottavuushankkeen edellyttämät määrärahan supistukset 11 miljoonaa euroa. Edelleenkin valiokunta korostaa sitä, ettei tuottavuusohjelma saa heikentää yliopistokoulutuksen laatua eikä tieteen ja tutkimuksen vaikuttavuutta.

Talouspoliittisen ministerivaliokunnan 11.4.2008 kannanotossa täsmennetään valtion

osallistumista yliopistojen pääomittamiseen. Päätöksen mukaan valtio voi muun muassa tehdä finanssisijoituksia myös kaikkiin julkisoikeudellisina laitoksina toimiviin yliopistoihin riippumatta siitä, saavatko ne yksityistä pääomaa. Tämä mahdollisuus voi tarkoittaa esimerkiksi valtionomaisuuden myyntitulojen ohjaamista yliopistojen toimintamenoihin. Tärkeää on, että kannanoton mukaan kohdentamisessa noudatetaan yhdenvertaisia kriteereitä.

Osana yliopistouudistusta hallitus on toistaiseksi sitoutunut yhden säätiöyliopiston, innovaatiyliopiston perustamiseen. Selonteon säätiöpohjainen toimintamalli tehdään mahdolliseksi kaikille yliopistoille. On arvioitu, että vain muutama yliopisto valitsee säätiömallin. Muut yliopistot toimivat julkisoikeudellisina laitoksina, joiden perusrahoituksesta valtio huolehtii.

Talouspoliittisen ministerivaliokunnan kannanoton mukaan yksityisoikeudellisina säätiöinä toimivien yliopistojen valtion ulkopuolisen alkupääoman tulee olla aidosti uutta yksityistä pääomaa eikä esimerkiksi yliopistoyhtiöiden, omien rahastojen tai yliopistoja lähellä olevien säätiöiden, kuten tukisäätiöiden, tai kuntien, kuntien suoraan tai välillisesti omistamien yhtiöiden tai liikelaitosten kautta tulevaa varallisuutta. Viime kädessä valtio ratkaisee erikseen kunkin yksityisen pääomasijoituksen hyväksytävyyden alkupääomaksi sekä valtion pääomasijoituksen tason.

Tuottavuusohjelman osalta valiokunta viittaa myös aiempiin kannanottoihinsa (mm. SiVL 8/2007 vp — HE 62/2007 vp) tuottavuusohjelman vaikutuksista yliopistoille. Valiokunta pitää oikeana sitä, että opetus- ja tutkimushenkilöstö on rajattu ulkopuolelle.

Valiokunta ottaa kantaa tehtyihin päätöksiin ja yliopistojen rahoitukseen yksityiskohtaisesti talousarvioehdotusten käsittelyn yhteydessä.

Sektoritutkimus

Selonteossa todetaan tuottavuusohjelman toimeenpanoon liittyen, että opetusministeriö laatii vuoden 2008 lokakuun loppuun mennessä ehdotuksen sektoritutkimuksen rakenteelliseksi

uudistamiseksi. Ehdotuksen tulee perustua tutkimuslaitoskokonaisuuden tarkoituksenmukaiseen rakenteelliseen ja toiminnalliseen kehittämiseen, ja siinä on otettava huomioon myös yliopistojen rakenteen ja aseman kehittäminen sekä mahdollisuudet siirtää tutkimusta yliopistoihin. Uudistuksella saavutettava henkilötyövuosien vähennys on hallituksen 9.11.2007 vahvistamien tuottavuustoimenpiteiden vaikutusten lisäksi vähintään 500 vuonna 2015.

Valiokunta pitää tarpeellisena sektoritutkimustoiminnan kehittämistä ja sen selvittämistä, mitkä nykyisten tutkimuslaitosten toiminnot on tarkoituksenmukaista siirtää yliopistoihin. Sektoritutkimuksen kehittämislinjoihin ei voi tässä vaiheessa ottaa yksityiskohtaisesti kantaa, koska selvitystyö on kesken. Sektoritutkimuksen neuvottelukunnan käynnistämässä selvitystyössä tullaan ottamaan huomioon myös tuottavuusohjelman vaikutukset sektoritutkimuslaitosten toimintaan. Tuottavuusohjelmaan liittyvät vähennykset supistavat sektoritutkimuslaitosten toimintaa kokonaisuudessaan. Valiokunta pitää tärkeänä ratkaisujen tekemistä viivytyksettä, koska budjettirahoituksen pienentymisen myötä tutkimuslaitosten kyky ylläpitää yhteiskunnan

toiminnalle tarpeellisia perustehtäviään voi vaarantua. Valiokunta tähdentää tässäkin yhteydessä, että lähtökohtana tulee olla laitosten perustehtävän asianmukainen hoitaminen riippumatta organisaatiosta, jossa toimitaan.

Veikkausvoittovarojen käyttö

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että kehyskaudella aiemmin jakamattomia veikkausvoittovaroja tuloutetaan vuosina 2009—2011 yhteensä 65,3 miljoonaa euroa. Valiokunta toteaa, että ns. jakosuhdelaissa määrätään kunkin edunsaajan osuus veikkausvoittovaroista.

Vuoden 2009 jälkeen kirjastoja ei voida rahoittaa veikkausvoittovaroista. Sivistusvaliokunta painottaa, että lakisääteiset valtionosuudet ja niiden lisäykset tulee kattaa yleisistä budjettivaroista.

Lausunto

Lausuntonaan sivistysvaliokunta esittää,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 16 päivänä huhtikuuta 2008

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Raija Vahasalo /kok
 vpj. Tuomo Hänninen /kesk
 jäs. Outi Alanko-Kahiluoto /vihr
 Claes Andersson /vas
 Merikukka Forsius /kok (osittain)
 Timo Heinonen /kok
 Anneli Kiljunen /sd (osittain)
 Sanna Lauslahti /kok
 Mikaela Nylander /r

Lauri Oinonen /kesk (osittain)
 Tuula Peltonen /sd (osittain)
 Tuomo Puumala /kesk
 Leena Rauhala /kd
 Tommy Tabermann /sd (osittain)
 Jutta Urpilainen /sd
 Mirja Vehkaperä /kesk
 vjäs. Ulla Karvo /kok (osittain)
 Sampsu Kataja /kok (osittain).

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marjo Hakkila.

ERIÄVÄ MIELIPIDE 1

Perustelut

Suomen kilpailukyky perustuu vahvaan osaamiseen ja tutkimukseen. Yhteiskuntamme tärkeä kivijalka on ollut alueellisesti kattava ja laadukas korkeakoulujärjestelmä, joka on huolehtinut osaavien alueiden synnystä, missä myös yritys-toiminta voi uusiutua. Näin tulee olla myös tulevaisuudessa.

Suomalainen yliopistopolitiikka on nojannut alueellisesti kattavaan yliopistoverkkoon, jossa jokainen yliopisto pyrkii tekemään huipputasoista tutkimusta ja antamaan laadukasta koulutusta. Yliopistojen perusrahoitusta onkin vahvistettava.

Yksi suomalaisen yliopistojärjestelmän tärkeä ominaisuus on sivistysyliopisto, jossa perustutkimusta ja ylintä opetusta ei tehdä markkinoiden asettamien ehtojen mukaisesti. Tästä haluamme pitää kiinni jatkossakin.

Yliopistojen rahoitus

Valtion tiede- ja teknologianeuvosto linjasi vuonna 2007 yliopistojen perusrahoitustarpeeksi 200 miljoonaa euroa vaalikaudella 2008—2011. Tämä tarkoittaisi noin 50 miljoonan euron lisäystä yliopistojen toimintamenoihin vuosittain. Tämän lisäksi tarvitaan lisäresursseja palkankorotuksiin ja kohonneisiin vuokriin.

Hallituksen tekemä valtiontalouden kehyspäätös vuosille 2009—2012 jättää yliopistojen perusrahoituksen täysin riittämättömäksi. Se käytännössä puolittaa tiede- ja teknologianeuvoston suositukset yliopistojen toimintamenojen osalta osoittamalla yliopistojen toimintamenoihin lisärahoitusta reilut 90 miljoonaa euroa. Tätä emme voi hyväksyä.

Hallituksen kehyspäätös myös lisää yliopistojen välistä eriarvoisuutta. Hallitus osoittaa lisää 100 miljoonaa euroa toimintamäärärahoja uudelle perustettavalle Innovaatioyliopistolle, mutta samanaikaisesti 17 muun Suomen yliopiston lisäys on vain yhteensä 10 miljoonaa euroa.

Tällaisen kymmenkertaisen lisäresurssin osoittaminen yhdelle yliopistolle ilman laadullisia kriteereitä on epäoikeudenmukaista toimintaa. Etenkin, kun hallitus on samanaikaisesti sitoutunut pääomittamaan Innovaatioyliopistoa 500 miljoonalla eurolla.

Lähdemme siitä, että yliopistojen perusrahoitusta on lisättävä kaikkien yliopistojen osalta tiede- ja teknologianeuvoston esityksen mukaisesti eli 200 miljoonalla eurolla vaalikauden aikana. Tämän lisäksi yliopistoille korvataan henkilöstön palkankorotuksista ja vuokran noususta aiheutuneet lisäkulut.

Tuloksiin perustuvan tai muuten kilpailtavan (lisä)rahoituksen osalta kaikkia yliopistoja on kohdeltava samalla tavalla ennalta tiedossa olevien laatu- tai muiden kriteerien pohjalta.

Hallintomalli

Hallitus on kehyspäätöksen yhteydessä ottanut kantaa myös yliopistojen tulevaan hallintomalliin. Hallitus kannustaa yliopistoja muuttamaan yksityisoikeudellisiksi säätiöiksi ja hankkimaan itselleen yksityistä rahaa elinkeinoelämästä. Tämän vastineeksi hallitus on valmis osoittamaan lisärahoitusta yliopistoille 2,5-kertaisesti.

Tämä päätös asettaa yliopistot sekä eri tieteenalat hyvin eriarvoiseen asemaan. On selvä, että esimerkiksi tekniikan tieteenalojen on huomattavasti helpompaa saada elinkeinoelämän rahoitusta kuin vaikka humanistien tai taiteen alojen. Näin ollen hallitus haluaa osoittaa lisärahoitusta niille, jotka jo muutenkin saavat enemmän ulkopuolista rahaa.

Meidän mielestämme yliopistojen aseman muuttaminen valtion tilivirastoista julkisoikeudellisiksi laitoksiksi on kannatettavaa. Sen sijaan emme kannata yleisesti yliopistojen muuttamista yksityisoikeudellisiksi säätiöiksi.

Yliopistojen muuttuessa julkisoikeudellisiksi laitoksiksi on yliopistojen saatava pääomitus valtiolta. Pääomitus voidaan tehdä kehyksen ul-

kopuolisina finanssisijoituksina ilman ehtoja yksityisen rahoituksen keräämisestä.

Julkisoikeudellinen laitos mahdollistaa sen, että yliopisto voi toimia autonomisesti ja nimetä itse hallituksensa, johon kuuluu henkilöstön ja opiskelijoiden edustajien lisäksi myös yliopiston ulkopuolisia jäseniä. Yksityisoikeudellisissa säätiöissä hallituksen nimeävät säätiön perustajat.

Meidän ajattelumme lähtee siitä, että myös julkisoikeudellisia laitoksia voidaan tukea valtion kehyksen ulkopuolisilla finanssisijoituksilla ilman ehtoa yksityisestä rahoituksesta.

Mielipide

Edellä olevan perusteella ehdotamme, että valiokunnan olisi tullut lausunnossaan esittää, että se-

lonteon johdosta hyväksytään seuraavat kannanotot:

1. Kaikkien yliopistojen perusrahoitusta lisätään tiede- ja teknologianeuvoston esityksen mukaisesti 200 miljoonalla eurolla eli 50 miljoonalla eurolla vuosittain.

2. Yliopistojen autonomiaa lisätään muuttamalla niiden hallintomalli julkisoikeudellisiksi laitoksiksi (lukuun ottamatta Innovaatioyliopistoa). Näihin valtio voi tehdä finanssisijoituksia ilman ehtoa yksityisen rahoituksen hankkimisesta.

Helsingissä 16 päivänä huhtikuuta 2008

Jutta Urpilainen /sd
Anneli Kiljunen /sd

Tuula Peltonen /sd
Tommy Tabermann /sd

ERIÄVÄ MIELIPIDE 2

Perustelut

Kaikkien yliopistojen perusrahoitus tulee turvata samoin perustein hallintomallista riippumatta

Viimeisen kolmen vuosikymmenen ajan yliopistolaitos ei ole ollut vain talouden kehittäjä, vaan myös merkittävä tekijä suomalaisen yhteiskunnan tasa-arvoistamisessa. Se on ollut lisäämässä sukupuolten välistä tasa-arvoisuutta sekä kaventanut sosiaaliluokkien ja alueiden välisiä eroja. Nyt Suomen Keskustan ja Kansallisen kokouksen johtama Vanhasen II hallitus on luopumassa näistä yhteisistä tasa-arvoa edistävästä päämäärästä yksipuolisesti talouden kasvun ja yritysten tutkimusrahoituksen hyväksi.

Suomalainen yliopistolaitos (yhdessä peruskoulun kanssa) on osaltaan tuottanut meille demokraattisemman yhteiskunnan, missä syntyperä ei enää ole ollut yksin määräävä tekijä siinä, miten yksilöt sijoittuvat työelämässä. Vanhasen II hallituksen kaavailema korkeakoulu-uudistus muuttaa "kaikkien yliopiston" eliittien yliopistoksi. Tämä osaltaan merkitsee luokkayhteiskunnan paluuta.

Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä ei hyväksy hallituksen kaavailemaa yliopistojen yksityisrahoitusmallia eikä yliopistojen valtion rahoituksen tason sitomista yliopistojen itsensä hankimaan ulkopuoliseen rahoitukseen ja säätiömalliin. Tässä yritysten liiketoiminnan riskejä kansallistetaan veronmaksajien kustannettavaksi.

Hallituksen tekemä valtionalouden kehyspäätös vuosille 2009—2011 ei turvaa yliopistojen perusrahoituksen riittävyyttä. Valtion tiede- ja teknologianeuvosto arvioi 2007 yliopistojen perusrahoituksen tarpeeksi 200 miljoonaa euroa vaalikaudelle 2008—2011. Näiden lisäksi tarvitaan lisäyksiä määrärahoihin palkankorotuksien ja kohoavien vuokratkustannusten kattamiseen.

Hallituksen kehyspäätöksen linjaukset korkeakoulujen osalta merkitsevät sitä, että yliopistojen toimintaedellytykset tehdään riippuvaisiksi siitä, saavatko ne yksityistä pääomaa vai eivät. Linjaukset vaarantavat yliopistoissa tehtävän perustutkimuksen ja asettavat humanistiset sekä yhteiskuntatieteelliset tieteenalat rakenteellisesti ja pysyvästi huonompaan asemaan verrattuna teknisiin tieteenaloihin, luonnontieteisiin ja muihin nopeasti käytäntöön sovellettaviin tieteenaloihin.

Valtion tulee kohdella valitusta hallintomallista riippumatta perusrahoituksessaan sekä pääomarahoituksessa kaikkia yliopistoja yhdenmukaisin perustein, jotta yliopistojen tutkimus- ja opetustoimintaa voidaan kehittää nykyisestään ja säilyttää yliopisto-opetuksen maksuttomuus. Yliopistojen perustehtävä on tuottaa kaikilla tieteenaloilla jatkuvasti kehittyvää ja korkealaatuista tutkimusta ja opetusta sekä olla vahvalla panoksella rakentamassa tulevaisuuden suomalaista yhteiskuntaa. Yliopistojen ensisijaisena tehtävänä ei ole lahjakkuuksista kilpailu ja maailman parhaan innovaatiojärjestelmän rakentaminen, jota Suomen yliopistoissa tehtäisiin, kuten opetusministeri Sarkomaa sanoo hallituksen keskeisiin tavoitteisiin tukeutuen. Hallitus näkee yliopiston lyhyen aikavälin tuloksia tekevänä kvartaalitalouden jatkeena, ei kokonaisuutena ja tärkeänä osana suomalaisen yhteiskunnan kivijalkaa.

Vasemmistoliiton eduskuntaryhmän mielestä hallituksen linja eriarvoistaa eri tieteenaloja, eri puolilla maata olevia yliopistoja ja maan eri osien kehitystä, sillä yksityistä rahoitusta ei saada kaikkiin yliopistoihin eikä yliopistojen kaikilla tieteenaloilla ole välitöntä yritystaloudellista kytkentää. On aiheellista epäillä, että kokonaisuudessaan odotukset yksityisten säätiöyliopistojen yksityisrahoituksen suuruudesta ovat — ottaen huomioon olemassa oleva yksityisrahoitus — huomattavan ylimitoitettut.

Hallituksen kehyspäättös ja sitä täsmentävät talouspoliittisen ministerivaliokunnan 10.4.2008 linjaukset jakavat yliopistot innovaatioyliopistoksi, muiksi yksityisoikeudellisiksi säätiöyliopistoiksi ja julkisoikeudellisiksi yliopistoiksi.

Kannanottomme yliopistojen rahoitukseen ja hallintomalliin

Ensimmäkin yliopistojen jakaminen julkisoikeudellisiin yliopistoihin ja yksityisoikeudellisiin säätiöyliopistoihin sekä näiden rahoitusmallin eriyttäminen ohjaa yliopistoja yksityisrahoitusmalliin. Hallitus kannustaa yliopistoja muuttamaan hallintonsa yksityisiksi säätiöyliopistoiksi ja hankkimaan yritysrahoitusta lupaamalla säätiöyliopistolle lisäpanoksena jokaista yrityksiltä saatavaa euroa kohden kaksi ja puoli euroa valtion tukea.

Toiseksi säätiöyliopistojen osalta valtion rahoituksen määrän sitominen yliopiston hankkimaan yksityisrahoitukseen tuo yritysten edustajat yliopistojen hallitukseen ja vaikuttaa väistämättömällä ohjausvaikutuksellaan pitkällä tähtäyksellä yliopistojen toiminnalliseen sisältöön sekä tutkimuksen ja opetuksen suuntaamiseen. Tämä ratkaisu murentaa sivistysyliopiston taloudellisen ja henkisen perustan.

Kolmanneksi yliopistojen suunnasta on kiinnitetty huomiota siihen, että muiden kuin innovaatioyliopiston (17 muuta yliopistoa) perusrahoitus ei kasva kehyskaudella. Näiden yliopistojen toimintamenoihin vuodelle 2011 ja 2012 varatut 30 miljoonaa eivät reaalisesti kasvata toiminnallisia resursseja kiinteistö- ja muiden kustannusten nousun vuoksi. Perusrahoituksen lisästarve kehyksiin vuositasona on vähintään 50 miljoonaa vuodessa ja 200 miljoonaa kehyskaudella tiede- ja teknologianeuvoston arvion mukaisesti.

Neljänneksi kehysseurantaan kirjaukseen, jonka mukaan muiden kuin innovaatioyliopiston osalta "valtio varautuu niiden pääomittamiseen", ei ole osoitettu kehyksessä olleenkaan ra-

haa, vaan pääomittamisella tarkoitettaneen pääosin kiinteistöomaisuuden siirtoja. Tällainen pääomittaminen ei välttämättä lisää tutkimuksen ja opetuksen resursseja, koska pääoman tuottoja on vaikea realisoida käyttöönotettavaksi lisäresurssiksi. Yliopistot kiinnittävät huomiota myös siihen, että esitetyt lisäykset toimintamenoihin eivät todennäköisesti kata 17 muun yliopiston osalta edes kohonneita kustannuksia.

Viidenneksi talouspoliittisen ministerivaliokunnan linjaukset eivät muuta arviotamme siitä, että muiden kuin innovaatioyliopiston pääomittaminen suoritetaan pääosin kiinteistöomaisuuden siirroilla, mitä tukee talouspoliittisen ministerivaliokunnan viimeinen sisältölinjaus (kohta 8), jonka mukaan valtion finanssisijoituksille määritellään yliopistolaisissa hukkaamiskielto.

Innovaatioyliopiston vaikutukset yliopistojen kokonaisrahoitukseen on selvitettävä

Kuudenneksi talouspoliittisen ministerivaliokunnan linjaus jättää lopultakin avoimeksi ja kesäkuun 2008 talouspoliittisen ministerivaliokunnan päätöksen varaan sen, miten tulevaisuudessa julkisoikeudellisina laitoksina toimivien yliopistojen pääomittaminen toteutetaan.

Koska valiokunnan saama selvitys innovaatioyliopiston vaikutuksista koko yliopistolaitoksen toimintaan on jäänyt osin puutteelliseksi ja ristiriitaiseksi, pidämme välttämättömänä kehysten jatkokäsittelyssä, että ns. innovaatioyliopistohankkeen osalta selvitetään tarkemmin ainakin seuraavat kysymykset:

— Miten ns. innovaatioyliopiston rahoitus vaikuttaa maamme 17 muun yliopiston rahoitukseen kehyskaudella ja sitä pidemmällä aikajak-solla? sekä

— Miten kaikkien alojen perustutkimuksen sekä humanististen ja yhteiskuntatieteellisten tutkimusalojen voimavarat voidaan turvata, jos ns. innovaatioyliopisto sekä muut säätiöyliopistot keskittävät toimintansa teknisiin, kaupallisiin ja muihin välittömästi taloudellisesti hyödynnettäviin tutkimuskohteisiin?

Mielipide

Edellä olevan perusteella ehdotan, että

1. Eduskunta edellyttää, että yliopistojen autonomia ja itsenäinen päätösvalta turvataan riittäväällä valtion rahoituksella, mikä edellyttää yliopistojen perusrahoituksen lisäämistä tiede- ja teknologianeuvoston esityksen mukaisesti kehyskaudella 200 miljoonalla eurolla eli 50 miljoonalla eurolla vuosittain.

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus luopuu kehyselonteossa ja aikaisemmissa yhteyksissä tekemistään päätöksistä saattaa yliopistojen rahoitus riippuvaiseksi yksityisrahoituksesta ja mahdollistaa yliopistojen toiminnan julkisoikeudellisina laitoksina, joihin valtio voi tehdä finanssisijoituksia ilman ehtoa yksityisen rahoituksen hankkimisesta.

Helsingissä 16 päivänä huhtikuuta 2008

Claes Andersson /vas

ERIÄVÄ MIELIPIDE 3

Perustelut

Suomen yliopistolaitoksen kehittämisen tavoitteena tulee olla mahdollisimman korkean tieteellisen tason saavuttaminen. Nyt tehtävä yliopistojen uudistus ei saa merkitä sitä, että ulkopuolisen rahan hankinta ottaa aikaa hyvän perusopetuksen ja tutkimuksen toteuttamiselta.

Sivistysvaliokunta on lausunnossaan hyvin nostanut esiin monia yliopiston kehittämisen kannalta tärkeitä asioita. Siitä kuitenkin jää uupumaan riittävä kannanotto sivistysyliopiston rahoituksen turvaamiseen. Rahoituskehyksissä keskittyminen liiaksi elinkeinoelämävetoisiin tieteenaloihin ja yliopistoalueisiin vaarantaa tieteen ja ylimmän opetuksen sivistyksellisiä tavoitteita. Kehyspäättös turvaa innovaatioyliopiston rahoituksen, mutta muiden yliopistojen perusrahoitus ei ole riittävä.

Ongelman pohjalla on se, että yliopistojen perusrahoitus on jäänyt viime vuosina niukaksi. Nyt annetuissa kehyksissä siihen on tarkoitusta antaa tasokorotus. Tämä tasokorotus tulee tarpeeseen. Korotuksen jakautuminen kuitenkin huolestuttaa. Korotuksen tulisi kohdistua samassa suhteessa myös muihin yliopistoihin. Päätös tarjota kaikille yliopistoille säätiömuotoisen innovaatioyliopiston tapaan 2,5-kertainen pääoma yliopiston hankkiman yksityisen pääoman lisäksi on haasteellinen pääkaupunkiseudun ulkopuolisille yliopistoille ja vähemmän elinkeinoelämää kiinnostaville tieteenaloille. Samoin, kun vuosina 2015—2020 yliopistot joutuvat keskinäiseen kilpailuun toimintarahoituksen potin jakamisesta, on vaara rahoituksellisesti rakentaa kahden tason yliopistoja Suomeen.

Myös tieteen ja ylimmän opetuksen vapaus sekä yliopistojen itsehallinto ovat asioita, joita

on pidetty koulutuspolitiikassa arvokkaina asioina. Siksi niistä on säädetty perustuslaissa. On seurattava, miten yliopistojen ratkaisut julkisoikeudellisen laitoksen tai säätiömuodon välillä vaikuttavat sivistysyliopistojen itsemääräämisoikeuteen ja tieteen tekemisen vapauteen.

Sivistysvaliokunta lausunnossaan pitää oikeana sitä, että opetus- ja tutkimushenkilöstö on rajattu tuottavuusohjelman ulkopuolelle. Tuottavuusohjelma ei saa vaikuttaa opetuksen ja tutkimuksen laatuun. On tärkeää seurata, että tämä toteutuu myös käytännössä ja että tuottavuusohjelmasta ei välillisestikään tule vaikutuksia yliopiston opetuksen ja tutkimuksen laatuun.

Mielipide

Valiokunnan olisi tullut lausunnossaan esittää kannanottona,

1. että yliopistojen riittävällä perusrahoituksella vahvistetaan perusopetuksen ja tutkimuksen laatua ja että riittävä perusrahoitus turvataan riippumatta yliopiston saamasta ulkopuolisesta rahoituksesta kaikilla tieteenaloilla ja kaikissa yliopistoissa.

2. että eduskunnan on seurattava tuottavuusohjelman suoria ja välillisiä vaikutuksia opetuksen ja tutkimuksen laatuun sekä seurattava yliopistojen ratkaisusta julkisoikeudellisen laitoksen tai säätiömuodon välillä aiheutuvia vaikutuksia sivistysyliopistojen itsemääräämisoikeuteen ja tieteen tekemisen vapauteen.

Helsingissä 16 päivänä huhtikuuta 2008

Leena Rauhala /kd